

noch in eens menschen hart ooit is opgeklommen, maar wat God bereid heeft voor degenen, die Hem liefhebben.”

En om te doen zien, dat dit deze bedeeeling verre te boven gaat, zegt Paulus in

1 Cor. 13 ; 9 en 10 ἐκ μέρους γὰρ γινώσκουμεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλος, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Paulus zegt hier niet, dat τὸ ἐκ μέρους met den dood wegvalt; neen, het blijft na den dood nog, het duurt voort, totdat τὸ τέλειον gekomen is, dan wordt het tenietgedaan.

De σωτηρία bestaat dus in de visio ac fruitio Dei. Toch heeft zij ook een negatief karakter en is daardoor onderscheiden van den geluksstaat van Adam in het paradijs, die alleen positief was. Boosheid was daar niet; ervaring van zonde en ellende kende men niet; doch wel bestond de mogelijkheid, dat Satan binnendrong en zonde en ellende bracht.

Wanneer alzoo de σωτηρία alleen bestond in een terugbrengen van den mensch in het paradijs, dan kon ook die zonde en ellende wel weer eens terugkomen, dan kon hij weer vallen.

Doch — en dit is het negatief karakter dier σωτηρία — dat kan dat niet meer, de macht van Satan en van zonde is voor goed gebroken, en te boven gekomen en hernieuwde inwerking van beide is geheel en al onmogelijk.

Wat verder het positief karakter betreft, zij dit nog opgemerkt: Adam had een potentiëelen gelukstaat, was potentiëel geschapen in gerechtigheid en heiligheid en kennis; alleen door het uitwerken daarvan kon hij komen tot een volkomen geluk; de eeuwige zaligheid was einddoel, waarop de ontwikkeling aanging. Zie Catech. vr. 6 „opdat hij God zijnen Schepper recht kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zou.” Maar de σωτηρία geeft dit positieve niet potentiëel, maar zoo, als het aan Adam als einddoel was voorgesteld. Daar is het eeuwige leven, de visio ac fruitio Dei Triunius, daar is het geluk volkomen.

God de Heere is het summum bonum en de genieting daarvan is het einddoel, het eeuwige leven; in die σωτηρία ligt het diepste wezen der Gereformeerde belijdenis; dat is de absolutie en de rechtvaardiging tevens van de Gereformeerde Confessie: „God alles, de mensch niets.”

Toch beginen ook de Gereformeerden hier ten deele eene fout, voor zoover zij wel op de σωτηρία, maar te weinig op de δόξα het oog vestigden.

Immers, dat God ons hoogste goed is, dat is nog niet het hoogste. Ten finale toch luidt de Gereformeerde belijdenis: „Soli Deo Gloria.” Het τέλος is nog niet bereikt, als niet blijkt, dat die mensch in zijn einddoel niet bestaat tot zijne eigene zaligheid, maar dat de gezaligde mensch bestaat tot eere